

УДК 364.6

ӘЛЕУМЕТТІК ЖҰМЫСТЫҢ МӘНІ ЖӘНЕ ШЕТЕЛДІК ҚОҒАМДАҒЫ ӘЛЕУМЕТТІК ҚЫЗМЕТКЕРДІҢ РӨЛІ

Ағайдар Мәдина Мұхтарқызы

madina-enu@mail.ru

Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Әлеуметтік ғылымдар факультетінің 2 курс магистранты, Нұр-Сұлтан, Қазақстан
Ғылыми жетекші – Д. Досмурзаева

Аннотация: Әлеуметтік жұмыс әлеуметтік институт ретінде көбінесе әлеуметті кәл-ауқат жүйесі деп аталатын халықты әлеуметтік қорғаудың, әлеуметтік қамсыздандырудың және әлеуметтік қызметкөрсетудің тұтас жүйесін құрайтын мемлекеттік мекемелердің, қоғамдық және жеке ұйымдардың жиынтығы ретінде қарастырылады.

Әлеуметтік жұмыс адам мен қоғамның әлеуметтік әл-ауқаты ұғымымен тығыз байланысты. Кез-келген заманауи индустриалды дамыған мемлекеттің әлеуметтік бағдарламалары бар, олар негізінен әлеуметтік жұмыс институты арқылы жүзеге асырылады.

Әлеуметтік жұмыс, әлеуметтік әл-ауқат тұжырымдамасының бөлігі бола отырып, ол қоғамдық, жеке немесе ерікті сипатта болады және стресстік жағдайларды азайту ғана емес қоғамның даму жағдайларына шарлаған кезде кедейлерге көмектесуге бағытталған.

Кеңмағынада, әлеуметтік әл-ауқаттың бөлігі ретінде әлеуметтік жұмысты ерікті немесе мемлекеттік органдардың әлеуметтік проблемалардың алдын алуға, олардың салдарын азайтуға немесе бар әлеуметтік мәселелерді шешуге көмектесуге немесе жеке адамдардың, топтар мен қауымдастықтардың әл-ауқатын жақсартуға бағытталған іс-әрекеттері ретінде анықтауға болады [1]

Тірек сөздер: әлеуметтік қызмет, әлеуметтік саясат

Әлеуметтік қызметкердің рөлі

Әлеуметтік қызметкер өз клиенттерінің қажеттіліктерін қанағаттандыруда әртүрлі рөл атқарады. Қамқор адам ретінде ол өзгерістерге ықпал ету үшін терапевтік жолмен проблемалары бар адамдарға кеңес береді және қолдайды. Кеңесші ретінде ол жеке адамдармен және топтармен олардың проблемалары мен бағдарламаларына көмектесу үшін жұмыс істейді.

Баркер (1987) әлеуметтік қызметкерлердің келесі рөлдерін сипаттады:

Активатордың рөлі. Ынталандырушы рөлі - бұл клиентке өтпелі стрессті жеңе білуге көмектесу. Осы мақсатқа жету үшін қолданылатын нақты дағдыларға үмітті беру, қарсылық пен амбиваленттілікті төмендету, сезімдерді тану және басқару, жеке күшті анықтау және қолдау және проблемаларды оңай шешуге болатын бөліктерге бөлу, сонымен қатар мақсаттар мен оларға қол жеткізу құралдарына назар аудару жатады.

Фасилитатордың рөлі. Делдалдың рөлі-адамдар мен байланыс желілерін біріктіру,

олардың қызметі мен ресурстарын бағыттау және оларға сараптамалық білімге қол жеткізу арқылы өзгерту әрекеттерін жеделдету.

Мобилизатордың рөлі. Мобилизатордың рөлі-адамдар мен ұйымдарға өзара маңызды мақсаттарға жету үшін өз ресурстарын біріктіруге көмектесу. Бұған клиенттерді біріктіру, байланыс желілерін жақсарту, оларға жету мақсаттары мен қадамдарын нақтылау және көбірек қолдау жоспарларын жасау арқылы қол жеткізіледі.

Тәрбиешінің рөлі. Мұғалімнің рөлі клиенттерді қажетті бейімделу дағдыларына үйрету жауапкершілігін қамтиды. Бұл ақпаратты клиент үшін түсінікті түрде ұсыну, кеңестер мен ұсыныстар беру, баламалар мен олардың ықтимал салдарын анықтау, мінез-құлықты модельдеу, проблемаларды шешу техникасын үйрету және қабылдауды нақтылау арқылы жасалады.

Белсендінің рөлі. Баркердің айтуынша, қоғам белсенділері көпшілікке әлеуметтік мәселелер немесе әділетсіздік туралы ескертеді және осы жағдайларды жеңілдету үшін қолдау алады. Қоғамдық белсенділер ресурстарды жұмылдырады, коалициялар құрады, заңды әрекеттер жасайды және заңнаманы қолдайды. Олар әділ әлеуметтік саясат жасайды, сондай-ақ онда анықталған басым мәселелерді шешетін жаңа қаржыландыруды немесе қаражатты қайта бөлуді бастайды. Әлеуметтік белсенді қауымдық мәселелерді шешуге, әлеуметтік әділетсіздікті жоюға және әлеуметтік реформаларды жүргізуге күш салады [2]

Әлеуметтік жұмыскерлердің Америка Құрама Штаттарындағы рөлі

Әлеуметтік жұмыс - бұл адамдардың, топтардың және қоғамдардың өмірін зерттеу және жақсарту үшін әлеуметтік теория мен зерттеу әдістерін қолдануды қамтитын пән.

Әлеуметтік жұмыс, мамандық немесе кәсіп ретінде, XIX ғасырда, ең алдымен Америка Құрама Штаттары мен Англияда өнеркәсіптік революциядан туындаған әлеуметтік мәселелерге жауап ретінде пайда болды.

Әлеуметтік жауапкершілік идеялары дамыған сайын әлеуметтік жұмыс қазіргі қоғам қызметінің ажырамас бөлігіне айналды. Бастапқыда әлеуметтік жұмыс төтенше жағдай кезеңінде төтенше шаралар ретінде енгізілгенімен, қазіргі уақытта ол әлсіздерді және мұқтаждарды құтқарып қана қоймай, қоғамның жалпы денсаулығын сақтайтын маңызды функция болып саналады.

Джейн Адамс американдық қоныс аударатын үйлер қозғалысының негізін қалаушы болды және Америка Құрама Штаттарындағы кәсіби әлеуметтік жұмысқа алғашқы әсердің бірі болып саналады.

Әлеуметтік жұмыс қоғамның кедейлікпен және одан туындайтын проблемалармен күресінен бастау алады. Халықаралық әлеуметтік қызметкерлер Федерациясы қазіргі әлеуметтік жұмысты келесідей анықтайды: «Әлеуметтік жұмыс - бұл әлеуметтік өзгерістер мен дамуға, әлеуметтік келісімге, мүмкіндіктер мен адамдардың босатылуына ықпал ететін практикалық мамандық және академиялық пән. Әлеуметтік әділеттілік, адам құқықтары, ұжымдық жауапкершілік және әртүрлілікті құрметтеу принциптері әлеуметтік жұмыста басты орын алады. Әлеуметтік жұмыс теорияларына, әлеуметтік ғылымдарға, гуманитарлық ғылымдарға және байырғы білімге сүйене отырып, әлеуметтік жұмыс адамдар мен құрылымдарды өмірлік мәселелерді шешуге және әл-ауқатты арттыруға көмектеседі».

Кәсіби әлеуметтік қызметкерлердің негізгі міндеттеріне кейс-менеджмент (клиенттердің психоәлеуметтік қажеттіліктерін қанағаттандыратын агенттіктермен және бағдарламалармен байланысы), медициналық-әлеуметтік жұмыс, кеңес беру (психотерапияны қоса алғанда), әлеуметтік қамсыздандыру саясатын талдау, қоғамдастықтарды ұйымдастыру, оқыту (әлеуметтік жұмыс мектептерінде) және әлеуметтік ғылымдар саласындағы зерттеулер жатады.

Ұлыбританиядағы әлеуметтік қызметкерлердің рөлі

Ұлыбританияда және басқа елдерде әлеуметтік қызметкер-бұл көбінесе мемлекеттік секторда жергілікті билік органдарымен жұмыс істейтін, әлеуметтік жұмыс саласындағы біліктілігі бар маман. Әлеуметтік қызметтер шығындары Британдық жергілікті үкіметтің

шығындарының негізгі құрамдас бөлігі болып табылады.

2007 жылы әлеуметтік көмек жөніндегі Бас Кеңес бірқатар басқа әлеуметтік көмек ұйымдарымен бірлесіп, Ұлыбританиядағы әлеуметтік жұмыс туралы нақты кәсіби түсінікті анықтау үшін кең ауқымды кеңестер бастады. Әлеуметтік қызметкерлер қоғамның барлық салаларында белсенді, қиын жағдайға тап болған немесе осал адамдар үшін құнды ресурстарды қамтамасыз етеді [3]

Посткеңестік мемлекеттердегі әлеуметтік жұмыскер рөлі

Посткеңестік мемлекеттерде индустриалды дамыған елдермен салыстырғанда «әлеуметтік жұмыс» мамандығы өте жас.

Әлемдік тәжірибеде алғаш рет бұл ұғым XIX ғасырдың соңында индустриалды дамыған елдерде, ең алдымен АҚШ-та пайда болды. Алайда, танымал әлеуметтік институт және ерекше мамандық ретінде әлеуметтік жұмыс XX ғасырдың 20-30-жылдарында ғана қалыптасты.

Әлеуметтік жұмыс адам өмірінің әртүрлі салаларымен, әсіресе әлеуметтік-экономикалық саламен тығыз байланысты. Әлеуметтік жұмыстың қоғамның даму процесіне әсер ету тетігінің маңызды элементі мемлекеттік саясат болып табылады.

Әлеуметтік қызметкердің қызмет саласы әлеуметтік — экономикалық саладан, еңбек жағдайынан, адамның өмірінен, оның денсаулығы мен бос уақытынан бастап әлеуметтік-таптық және әлеуметтік-этникалық қатынастарға дейін кең.

Халықтың әртүрлі санаттарымен жұмыс істеу кезінде әлеуметтік жұмыс мамандарының кәсіби қызметін ұйымдастыру принциптері ажырамас бөлігі болып табылады. Олардың негізгілері-гуманизм, әділеттілік, құзыреттілік, альтруизм, жеке және жеке көзқарас, клиент алдындағы жауапкершілік принциптері [4]

Қолданылған әдебиеттер тізімі

1. <https://www.stud24.ru/sociology/mesto-i-rol-instituta-socialnoj-325667-979135-page1.html>
2. <https://guide2socialwork.com/role-of-social-worker/>
3. https://www.newworldencyclopedia.org/entry/Social_work
4. <https://son-net.info/rol-socialnoj-raboty-v-rossii/>